

## **DEKLEINE OORLOG VAN VALENTIJN**

De schoolreizen van vroeger, heel lang geleden: ik herinner me ze nog. De waterval van Coö, de afdamming van de Gileppe, de rots van Dinant, het paleis van de prinsbisschoppen van Luik, de citadel van Namen... En in Vlaanderen: het begijnhof te Brugge, het gravenkasteel te Gent, het prille begin van Bokrijk... Maar geen Ieper, geen loopgraven, geen oorlogskerkhoven. Die heb ik pas zelf bezocht en ontdekt toen mijn kinderen uit huis waren, en ik de zestig al voorbij was. En zelden heeft een streek, een landschap, een serie van uniforme kerkhoven en een stadspoort me meer aangegrepen dan tijdens dat driedaags bezoek aan de Westhoek. Met zijn lappendeken van kleine, middelgrote en nog grotere begraafplaatsen met tientallen, honderden of duizenden uniforme grafzerkjes van onbekende soldaten met de simpele inscriptie: *'Soldier of the Great War. Known to God'*. Met de last post onder de Menenpoort, en het gepevelde 'we shall remember'. Alle middelbare scholen zouden moeten verplicht worden een reis te organiseren naar de overblijfselen van deze waanzinnige oorlog, die miljoenen simpele soldaten tot slachtoffers heeft gemaakt als 'kanonnenvlees' aan weerszijde van de frontlinie. 'Nooit meer Oorlog' heette het in 1918. En amper twee en twintig jaar later was het weer zo ver.

In 2014 wordt de honderdste verjaardag van het begin van deze eerste 'Great War' herdacht. En er staat ons heel wat te wachten: manifestaties, tentoonstellingen, televisieseries, films, boeken, en theatervoorstellingen. Ik acht zulke herdenkingen erg zinvol, maar hou absoluut niet van de commerce, en van de dikwijls opgepepte sfeer die daarmee gepaard gaat. Met een voorzichtige nieuwsgierigheid keek ik de prelude op de 'Grote Herdenking' door het Antwerpse theatercollectief SKaGen<sup>1</sup> in november 2013 tegemoet. En ik beken: acteur en auteur Valentijn Dhaenens heeft met zijn sobere monoloog *DeKleineOorlog* me diep ontroerd. Hij richt zijn focus op de 'kleine man', de simpele frontsoldaat, die destijds met honderden of duizenden tegelijk door hun generaals de loopgraven werd uitgejaagd om onder een kogelregen en gebulder van mortieren te proberen enkele meter op 'de vijand' te veroveren.

In een veldhospitaal wordt een verminkte man door een verpleegster verzorgd. Ledematen geamputeerd, gezicht half weggeschoten, geen gehoor of smaak meer. Enkel zijn hersenen werken nog, althans gedeeltelijk, want of hij slaapt, waakt of droomt is niet duidelijk. We zien enkel een hospitaalbed met een patiënt, en een ziekenzuster. Valentijn Dhaenens is als enige acteur terzelfder tijd verpleegster en soldaat. In zijn personage van bedlegerige verminkte soldaat, treedt hij visueel

uit zijn personage wanneer dit (in gedachten) een telefoonoproep krijgt van zijn ouders, of zijn geliefde. Bij elke telefoonoproep wordt hij (dank zij de wonderen der techniek) ontdebeld, en voert hij een (ingebeeld) gesprek. Over alledaagse dingen. Details. Soms concreet, soms irreëel. En als haast emotionele ziekenzuster zingt de acteur, soms onhandig en met onvaste stem een weemoedig lied, dat de toeschouwer stil maakt.

Via kleine details roept hij een hele atmosfeer op. Een soldaat die niet lezen of schrijven kan, en die daarbij de hulp van een verpleegster krijgt. Verwijzingen naar de modder, verdwaasde soldaten die aan shell shock lijden maar als deserteurs worden beschouwd, berichten van het 'thuisfront'. Terloops worden er ook enkele vragen gesteld over de zin van de oorlog, de zin om zich te (laten) opofferen voor een ideaal, een ideologie of een geloof. Dhaenens geeft zelf geen antwoord, en laat dit wijselijk aan het publiek over. De specifieke verwijzingen naar de oorlog van 14-18 of over *Attila de Hun* groeien daardoor uit tot een tijdloze aanklacht tegen DE oorlog, groot of klein.

Dit is sober, maar boeiend en sterk theater over de 'kleine man', die steeds weer opnieuw door de 'groten' gemanipuleerd wordt, en wordt wijsgemaakt dat hij moet vechten en sterven 'voor vorst, voor vrijheid en voor recht' en bij uitbreiding een geloof. Kortom: voor idealen die deze 'groten' voor zichzelf hebben uitgedacht, en geformuleerd. Een voorstelling<sup>2</sup> die je blijft onthouden.

Toon BROUWERS

- 1 Het spelerscollectief SKaGeN werd in 2000 opgericht door voormalige studenten van de theateropleiding van Dora Van der Groen aan het Conservatorium te Antwerpen. Skagen is een dorpje op het meest Noordelijk gelegen punt van Denemarken, waar de golven van de Noordzee tegen deze van de Oostzee botsen: een mooie symboliek voor confrontatie en ontmoeting waaruit nieuwe ideeën kunnen ontstaan.
- 2 Voorstelling bijgewoond in deSingel, 27 november 2013.